

**УКРАЇНСЬКИЙ ВІДКРИТИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ВІРТУАЛЬНА КАФЕДРА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ**

О. Д. ГУМЕННИЙ

**РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
КЕРІВНИКІВ ТА ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ**

Спецкурс для слухачів курсів підвищення
кваліфікації керівних, педагогічних та науково-
педагогічних кадрів закладів освіти

Київ - 2020

Рецензети:

Петренко Л. М., доктор педагогічних наук, професор
кафедри

Войтович І.С. доктор педагогічних наук, професор

Гуменний О. Д. Розвиток інформаційної культури керівників та педагогічних закладів освіти. Спецкурс для слухачів дистанційної форми навчання в системі післядипломної освіти. К: УВУПО, 2020. 70 с.

Спеціальний курс підготовлений для слухачів курсів підвищення кваліфікації з метою ознайомлення керівників та педагогічних працівників закладів освіти із сучасними підходами, організаційно-педагогічними умовами розвитку інформаційної культури керівників закладів професійної освіти; компонентами та критеріями оцінювання інформаційної культури. Запропоновано зміст, конкретні форми і методи розвитку інформаційної культури. Спецкурс підготовлений для слухачів курсів підвищення кваліфікації керівних, педагогічних і науково-педагогічних кадрів професійної, фахової передвищої та вищої освіти в Українському відкритому університеті післядипломної освіти.

© Гуменний О.Д.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тема 1. Теоретична підготовка керівників закладів освіти до розвитку власної інформаційної культури	6
Тема 2. Запровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій в управлінську діяльність керівників та педагогічних працівників закладів освіти	15
Тема 3. Реалізація індивідуального стилю розвитку інформаційної культури керівників та педагогічних працівників закладів освіти	26
Глосарій	54
Література.....	72

ВСТУП

Інформатизація сучасної освіти, доступність до локальних і мережевих ресурсів, використання інтерактивних дистанційних технологій навчання, можливості оцінювання якості знань за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення зумовлюють підвищення вимог до рівня інформаційно-аналітичної компетентності, інформаційної культури педагогічних працівників.

Одним із напрямів модернізації професійної освіти є створення інформаційного освітнього середовища та активне використання інформаційних магістралей при впровадженні педагогічних інновацій у процес управління освітніми закладами, інформаційно-комунікаційних технологій навчання здобувачів освіти.

За такого підходу діяльність освітніх закладів має бути спрямована на ліквідацію відставання у використанні інформаційно-комунікаційних технологій та програмного забезпечення в педагогічному процесі, що ставить нові вимоги до рівня розвитку інформаційної культури керівників закладів освіти і є важливою складовою їхньої професійної та загальної культури в інформаційному просторі. Інформаційна культура керівних, педагогічних і науково-педагогічних кадрів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти характеризує знання, вміння, навички, пов'язані з професійно важливими якостями. Це дає можливість фахівцю ефективно діяти в інформаційному полі, здобувати, інтерпретувати і використовувати значущу інформацію у

професійній діяльності, а інформаційна культура педагогічних працівників є складовою професійно-педагогічної культури і змістовно охоплює інформаційну компетентність, ціннісні орієнтації, мотиви діяльності в інформаційному середовищі, механізми соціокультурної регуляції.

Дослідження змісту, форм і методів формування інформаційної культури як науковий напрям розвивається, залучаючи до сфери дослідження соціологів, психологів та педагогів. Однак проблема розвитку інформаційної культури педагогічних працівників освітніх закладів у вітчизняній педагогіці розроблена недостатньо повно.

Варто зауважити, що термін «інформаційна культура» був введений до наукового тезаурусу ще в 70-х роках минулого сторіччя, і на даний час це поняття широко використовується, однак у педагогічних дослідженнях немає єдиної точки зору щодо його змістовного наповнення. Існує низка концептуальних підходів до осмислення суті цього феномену.

Поняття «інформаційна культура» асоціюється з технологічними аспектами інформатизації. З позицій культурологічного підходу, інформаційна культура вивчається в аспекті культури праці та професійної культури. Акмеологічний й особистісний підходи до поняття інформаційної культури визначаються характеристиками і якісними показниками професійно-особистісного зростання фахівців.

Метою спецкурсу є ознайомлення керівних, педагогічних і науково-педагогічних кадрів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти із сучасними підходами,

організаційно-педагогічними умовами розвитку інформаційної культури керівників освітніх закладів; компонентами та критеріями оцінювання інформаційної культури Він розрахований на базовий рівень знань слухачів з використання комп'ютерної техніки, інформаційно-комунікаційних технологій та моделювання електронних освітніх курсів.

Завдання вивчення спецкурсу полягає у оволодінні конкретними формами і методами розвитку інформаційної культури та умінні вибудовувати індивідуальну траєкторію розвитку інформаційної культури.

Об'єктом вивчення є форми і методи розвитку інформаційної культури.

Предметом спецкурсу є розвиток інформаційної культури керівних кадрів освіти.

Після опанування спецкурсу слухачі:

знатимуть: основні підходи та організаційно-педагогічні умови розвитку інформаційної культури керівників освітніх закладів, компоненти інформаційної культури та критерії оцінювання її рівнів;

умітимуть: використовувати інформаційно-комунікаційні технології обміну інформацією для розвитку інформатичної складової інформаційної культури, працювати з аудіо- відеоредакторами, створювати блоги, подкасти тощо.

Зміст спецкурсу розрахований на **30** годин занять.

Тема1. Теоретична підготовка керівників та педагогічних працівників закладів освіти до розвитку власної інформаційної культури

Мета: ознайомити слухачів курсів підвищення кваліфікації із основними підходами та організаційно-педагогічними умовами розвитку інформаційної культури керівників закладів освіти; компонентами інформаційної культури та критеріями оцінювання її рівнів.

План

1. Суть поняття «Інформаційна культура керівників та педагогічних працівників закладів освіти».
2. Оцінювання розвиненості інформаційної культури керівників та педагогічних працівників.

Теоретичний матеріал до теми

Для успішної інформаційно-аналітичної діяльності керівників та педагогічних працівників закладів освіти необхідно професійно виконувати інформаційно-аналітичну роботу як важливу складову їхньої управлінської діяльності. Лише фахівці з високим рівнем розвиненості інформаційної культури (ІК) зможуть у процесі управлінської діяльності здійснювати роботу за означеними трьома рівнями: – інформаційним, що полягає в пошуку, збиранні, зберіганні й поширенні

інформації; – аналітичним – в узагальненні, класифікації інформації та її аналізі й перетворенні, розробці висновків, пропозицій, рекомендацій і певних прогнозів; – практичним – у практичному використанні результатів інформаційно-аналітичної роботи в управлінській діяльності. Через що керівникам освітніх закладів необхідно використовувати ефективні інструменти для планування розвитку власної інформаційної культури як функціонального аргумента розвитку освітнього закладу.

Здійснюючи інформаційно-аналітичну роботу, керівникам закладів освіти (ЗО) проблематично встигати за новаціями без ефективної обробки інформації про стан і розвиток процесів у педагогічних та інших підсистемах, безпосередньо їм підпорядкованих, і за які вони несуть відповідальність. Актуальними стають такі її форми, як:

- моніторинг, що включає інформаційні зведення та огляди, аналіз ефективності прийняття рішень;
- дослідження актуальних проблем у педагогічній системі, якою управляють (інформаційні розробки, оперативні та аналітичні дослідження тощо);
- цілеспрямоване впровадження сучасних інформаційних педагогічних технологій у процес професійної підготовки майбутніх кваліфікованих працівників;
- системне застосування сучасних інформаційних технологій у своїй управлінській діяльності, оскільки ефективність управління освітнім закладом визначається, переважно, ступенем достовірності й обґрунтованості інформації, якою користується керівник у процесі підготовки та прийнятті управлінських рішень.

Потребують розгляду, принаймі, ще й критерії відбору інформації, організація інформаційних потоків, аналіз якості отриманих даних, які багато в чому визначаються суб'єктністю та професійно-педагогічною компетентністю самих керівників.

Інформаційна культура розглядається нами як одна із складових загальної культури людини. Інформаційна культура пов'язана із соціальною природою людини та є продуктом її різноманітних творчих здібностей та здатностей.

Під інформаційною культурою керівників закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти будемо розуміти системну професійну властивість фахівця-управлінця, яка:

- актуалізується та проявляється в процесі практичної професійної управлінської діяльності в ЗО;

- характеризує специфіку професійно-управлінської свідомості та самосвідомості, поведінки, а також стилю та особливостей його інформаційної взаємодії з іншими суб'єктами у процесі управлінської діяльності;

- забезпечує осмисленість інформаційно-аналітичної діяльності керівника й характеризує рівень культури його управлінської діяльності;

- стимулює творчий розвиток керівника як суб'єкта інформаційно-аналітичної діяльності в системі освіти, оскільки її основу складає інформаційна культура.

Визначимо поняття «інформаційна культура керівників закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти

освіти»: під інформаційною культурою керівників закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти розуміємо одну з складових їхньої загальної професійно-педагогічної культури як керівників, яка є інтегральною складовою інформаційного світогляду, системи інформаційних та інформатичних знань, умінь, навичок, здатностей і ставлень, професійно важливих якостей (інформаційної грамотності, осмисленої мотивації використання інформаційно-комунікаційних технологій в управлінській діяльності, ситуативного управління навчальним закладом, критичного мислення в роботі з інформаційними потоками, комунікативності під час прийняття рішень і дій, партнерського спілкування, культури поведінки), особистого та професійного досвіду у сфері пошуку, оцінювання, використання, збереження, аналізу, оформлення та передачі інформації за допомогою різних засобів, методів і форм інформаційно-аналітичної діяльності, що забезпечують оптимальне задоволення інформаційних потреб як соціального, професійного та управлінського суб'єкта в педагогічній системі вищої освіти.

Розглянемо чинники впливу на розвиток рівня інформаційної культури керівників закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти за умови:

- використання інформації для впливу та управління (розвивається функціональна інформаційна культура);

- обміну інформацією для вдосконалення процесів і зростання ефективності міжособистісної взаємодії

(розвивається інформаційна культура міжособистісної взаємодії);

– використання інформації для прогнозування змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі освітнього закладу (розвивається культура інформаційно-професійної діяльності та, відповідно, інформаційно-аналітична компетентність);

– дотримання принципів відкритості та прозорості в інформаційно-аналітичній діяльності (розвивається технологія інформаційно-професійної діяльності).

Оцінювання розвиненості інформаційної культури керівників закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти.

Оскільки поняття «інформаційна культура керівників закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти» не відображено в науковій літературі і мало використовується в педагогічній термінології, то пошук цих критеріїв будемо проводити шляхом операціоналізації.

Ми вважаємо, що за допомогою критеріїв отримаємо можливість із задовільною ймовірністю визначити рівень розвиненості інформаційної культури керівників ЗО. Чіткі критерії її оцінювання також дадуть можливість запроваджувати поняття «феномен інформаційної культури керівників закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти» не лише науковцям, але й керівникам-практикам, оскільки важливо навчитися

оцінювати рівень власної ІК та розробляти індивідуальну програму її розвитку впродовж життя.

Проаналізувавши науково-педагогічну літературу, ми дійшли висновку, що рівень інформаційної культури зручно оцінювати шляхом використання *таксономії Блума*. Категорії мисленнєвих умінь розглядаються як уміння різного рівня складності: від найпростішого – до найскладнішого. Ми погоджуємося з міркуваннями Б. Блума, що одним з основних завдань є вміння застосовувати отримані знання для вирішення проблем інформаційно-аналітичного характеру в діяльності керівника. За таксономією Блума виділяємо шість категорій оцінювання рівнів розвиненості ІК керівника: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінювання.

Знання – це перша з категорій мети в системі розвитку ІК, оскільки запам'ятовування є тільки частиною більш складних інтелектуальних процесів співвідношення, оцінювання, реорганізації, яким відповідають більш високі категорії навчальної мети. Категорія «знання» означає запам'ятовування і відтворення вивченого матеріалу. Мова йде про різні види інформаційно-аналітичної діяльності (ІАД) керівника: від конкретних фактів – до цілісної теорії інформації.

Загальна риса цієї категорії – пригадування відповідних відомостей. «Знання» проявляються у ситуаціях, навчанні, якщо керівник знає: – вживані інформаційні терміни; – конкретні факти; – методи і процедури обробки інформації; – основні інформаційні

поняття; – правила і принципи роботи з інформацією тощо.

Розуміння – наступна категорія, необхідна для оцінювання рівнів розвиненості ІК, і відтворюється вона у трьох типах поведінки: – трансляції (перехід від конкретного до абстрактного, використання інших термінів, символів, переклад іншою мовою, переказ своїми словами); – інтерпретації (реорганізація ідей у свідомості керівника, виокремлення значущих ідей, з'ясування їх внутрішніх зв'язків, узагальнення, систематизація, пояснення, короткий виклад); – перенесенні знань (оцінювання і прогнозування, що ґрунтуються на розумінні напрямів, тенденцій, правил тощо). На цьому рівні розвиненості ІК передбачається сформованість у керівника умінь по використанню знань у практичній управлінській діяльності, що перевершують за своїм рівнем просте запам'ятовування інформації.

Розуміння проявляється, якщо керівник закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти:

- розуміє факти, правила і прийоми;
- інтерпретує матеріал із різних інформаційних джерел;
- інтерпретує схеми, графіки, діаграми своєї ІАД;
- перетворює словесний матеріал у статистичний результат;
- користуючись знаннями з теорії ймовірності, описує майбутні результати, а також ймовірні наслідки, що випливають з наявних даних тощо.

Питання для обговорення

1. Як розуміти термін «Інформаційний ринок»?
2. Як Ви розумієте поняття «інформація»?
3. Що, на Вашу думку, є носієм інформації?
4. Назвіть характерні риси інформаційного суспільства.
5. Визначте відмінності понять «інформація» і «знання».
6. Які соціальні аспекти інформатизації закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти Ви визначаєте?
7. Що Ви вкладаєте у поняття «інформаційна компетентність керівника закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти»?
8. Накресліть на аркуші паперу структуру інформаційної культури керівника закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти. Які елементи є її складовими?
9. Що таке «інформаційна культура»?
10. Назвіть компоненти інформаційної грамотності.

Рефлексія заняття

Оцініть ефективність заняття, відповівши на такі запитання:

- Чому я навчився?
- Що я можу використовувати в майбутньому для своєї професійної діяльності?

- Запитання, на яке я хотів би отримати відповідь.

Рекомендована література до теми

1. Биков В. Відкрите навчальне середовище та сучасні мережні інструменти систем відкритої освіти. URL:

http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/16/2.pdf (дата звернення: 04.05. 2020).

2. Волкова Н. В. Інформаційна культура: позитиви та негативи комп'ютерного впливу / Збірник наук. праць /; гол. ред. В. К. Буряк. – Кривий Ріг : КДПУ, 2007. – [вип.16]. – С. 248 – 254.

3. Гуменний О. Розвиток інформаційної культури керівників вищих освітніх закладів: монографія. Київ: «Міленіум», 2015.

4. Bill Gates. Business @ the Speed of Thought. Grand Central Publishing, 26 set 2009 - 496 pag.

Тема 2. Запровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій в управлінську діяльність діяльність керівників та педагогічних працівників закладів освіти

Мета розділу: розкрити фактор впливу на розвиток інформаційної культури керівників закладів професійної освіти запровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій в їхню управлінську діяльність.

План

1. Створення гомеостазного інформаційного середовища.
2. Реалізація проєктної діяльності.

Теоретичний матеріал до теми

Для забезпечення ефективності управління навчальним закладом і розвитку інформаційної складової управлінської компетентності, керівникам освітніх закладів варто формувати та розвивати такі інформаційні потреби:

– засвоїти в практичному напрямі основні поняття, що стосуються інформаційно-аналітичної діяльності керівника закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти як суб'єкта управління;

– мати системну уяву про принципи будови і функціональні можливості сучасних інформаційних технологій та інформаційного середовища;

– знати сучасні прикладні програмні оболонки інформаційних технологій, операційні засоби загального призначення та уміти практично використовувати їх функції у своїй інформаційно-аналітичній діяльності;

– володіти сучасними операційними системами, використовувати основні команди;

– уміти користуватися текстовим, графічним, мультимедійним редакторами;

– мати загальну уяву про алгоритми, мови і пакети програмування;

– знати потенційні можливості та ресурси мережі Інтернет, отримувати необхідну інформацію в Інтернеті тощо.

Одним із сучасних інформаційних технологій є створення керівником *гомеостазного інформаційного середовища* засобами комунікативної лінгвістики та залучення до діяльності в цьому середовищі викладачів і здобувачів освіти. Основним завданням такого середовища є формування системи інформаційного забезпечення життєдіяльності освітнього закладу. Потрібно підкреслити, що запровадження інноваційно-синергетичної системи управління шляхом реалізації розширеного гомеостазного інформаційного середовища освітнього закладу може здійснюватися лише керівником, який має розвинену інформаційну культуру. У цій системі керівник має бути не пасивним, очікувальним учасником у інноваційному ланцюзі, який виконує функції «стимул-реакція» (засобами гомеостазних функцій реакції на ініціативи педагогів, здобувачів освіти закладу), а творчим суб'єктом управління, який реалізовує функцію превентивного, випереджувального керівництва за рахунок генерації паралельних, альтернативних полів можливих ініціатив інших суб'єктів. Такі процеси відбуваються в рамках коридору, окресленого функціями гомеостазу.

Виникнення різнобічних паралельних полів розвитку освітнього процесу дає змогу керівникові, використовуючи інформаційно-комунікативні технології

інформаційно-аналітичної діяльності, у прискореному режимі обрати і підтримати найбільш оптимальні з них. Реалізація випереджаючого, інноваційного адміністративного управління дасть змогу керівникові створити навчальний простір із високими адаптивними властивостями і високою швидкістю реакції на події в ринкових умовах функціонування.

При розгляді результатів професійної діяльності допускаємо, що інформаційна культура (ІК) проявляється в ефективності (Е) способів отримання й забезпечення якості кінцевого продукту діяльності. Тому ефективність знаходиться у пропорційній залежності від рівня інформаційної культури, а саме: $E=f(İK)$. Продуктивність управлінської діяльності (ПУД) передбачає наявність сформованої, обґрунтованої стратегії розвитку закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти; духовної, моральної атмосфери, взаємоповаги і здорової психологічної атмосфери здобувачі освіти; високого рівня прояву демократичних і гуманістичних традицій, тенденцій функціонування освітнього закладу у розвитку творчої особистості здобувачів освіти; авторитету керівника, вмілої організації ним своєї праці і праці всього колективу. Отже, продуктивність управлінської діяльності керівника відображається пропорційною залежністю від ефективності, а саме: $ПУД=g(E)$. З отриманих двох математичних співвідношень отримується: $ПУД=g(f(İK))$. Тому першим визначенням нами критерієм рівня інформаційної культури є продуктивність управлінської діяльності керівника

закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти.

Аналізуючи процес управлінської діяльності з точки зору визначення критеріїв інформаційної культури керівника, визначимо два підходи.

Перший базується на аналізі управлінської діяльності у контексті функцій керування. Необхідно дослідити прояв інформаційної культури в процесі створення системи інформаційного забезпечення внутрішньозакладним управлінням (рис.1). Даний вибір обумовлений такими міркуваннями: для створення інформаційної моделі закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти на даний момент чи на перспективу зумовити умови та етапи реалізації цієї моделі, тобто прийняти рішення по її вдосконаленню. Для цього керівнику необхідно ретельно вивчити та проаналізувати інформацію про стан керованого об'єкта. Процес прийняття рішення організовується через систему методів впливу на педагогічний колектив, здобувачів освіти, батьків – на основі зворотного зв'язку (контролю за ходом виконання розпоряджень, рішень).

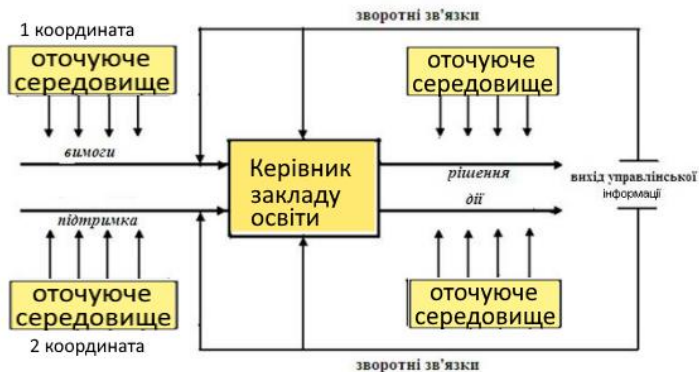

Рис. 1. Модель організації зворотного зв'язку керівника закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти

Комунікативна модель прийняття рішень і дій керівника закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти, за концепцією канадського вченого Д. Істона, дозволяє розглядати систему «керівник» як відносно відособлену, стійку, цілісну структуру, кібернетичний «чорний ящик», занурений в соціум, що взаємодіє з ним за допомогою своїх «входів» і «виходів». При такому підході ключовим аспектом дослідження стає проблема стійкості або, за термінологією Істона, «виживання» керівника освітнього закладу як в стабільному, так і в мінливому соціумі. На вхід «чорного ящика» з навколишнього середовища – соціуму (педагогічний та колектив здобувачів освіти, адміністрація та спеціалісти з підприємств і установ (де проходять практику здобувачі освіти), батьки, родичі, громадськість, місцеві органи влади, нормативні та директивні документи тощо) надходить інформація двох

видів – вимоги (бувають як конструктивні, так і деструктивні) і підтримка (може трансформуватися у власний різновид «із негативним знаком», тобто протест). І вимоги, і підтримка виникають і формулюються не тільки в навколишньому середовищі – суспільстві, а й усередині освітнього закладу. Проте, незалежно від місця свого походження, вони мають враховуватися при виробленні «вихідної» інформації – зобов'язуючих управлінських рішень і дій з їх реалізацією, що так чи інакше чинять вплив на середовище.

Якщо прийняті рішення і здійснювані дії задовольняють очікування або вимоги більшості соціальних спільнот та громадян, то це з усією очевидністю породжує або збільшує підтримку на «вході», і в соціумі посилюються стабілізаційні процеси. Навпаки, «непопулярні» рішення і дії призводять до дестабілізації через формулювання більш радикальних «вхідних» вимог, а також до зміни знака другої вхідної координати, тобто до трансформації підтримки – в протест, що у своєму крайньому варіанті здатний перерости у відторгнення громадянами управлінських рішень керівника, викликати, за термінологією Істона, «стрес» освітнього закладу і навіть призвести до організаційних рішень щодо керівника. Для того, щоб «вижити», керівник має бути готовий відповідати стабілізуючими діями для усунення стресу. У цьому відношенні, як підкреслює Істон, ключову роль, безсумнівно, грає дія вищепоставлених органів влади, але для своїх осмислених і ефективних дій вищепоставлені

керівники владних структур хочуть отримувати всю необхідну інформацію про події в освітньому закладі.

Отже, чим точніша й об'єктивніша інформація, якою володіє керівник, чим краще вона віддзеркалює мету, дійсний стан і взаємозв'язки об'єкта керування, тим мотивованішим буде поставлене завдання і дієві засоби, спрямовані на його досягнення.

Оскільки керівник у своїй роботі опирається на інформацію про стан об'єкта, і своєю працею створює нову командну інформацію з метою переведення керованого об'єкта з фактичного стану в бажаний, інформацію можна вважати предметом і продуктом управлінської праці. Кінцевий продукт управлінського процесу носить інформаційний характер і може мати одну із форм навчально-методичної, експериментальної розробки, психолого-педагогічної програми розвитку закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти, професійноосвітньої програми, освітнього плану по професії, концепції служби супроводу здобувачів освіти тощо.

Виходячи з даних міркувань, ми виділяємо одним із основних критеріїв розвиненості інформаційної культури – здатність керівника визначати структуру системи інформаційного забезпечення життєдіяльності закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти, адекватну структурі внутрішньоуправлінського контролю.

Проектна діяльність. Управлінська діяльність керівників закладів освіти освіти може проходити у формі проектної діяльності, як веб-квест, що урізноманітнить процес розвитку ІК, зробить його органічно-інтегрованим з інформаційно-аналітичною діяльністю. Засобами веб-квесту можна повністю реалізовувати специфічні методичні прийоми. Відповідно до методу «інформаційний ресурс», керівник освітнього закладу, здійснюючи веб-квест проєкт, проводить пошук необхідної інформації в просторі різноманітних джерел.

Так, для самостійної роботи з використанням методу «фальсифікація» керівнику закладу освіти необхідно сформулювати конкретну гіпотезу розв'язання завдання. За форматом побудови веб-квесту, він розглядає варіанти пошуку за допустимими посиланнями у вікні пошуку браузера для дослідження різних напрямів висунутої гіпотези. Якщо очікування ним не виправдовуються, гіпотеза переформулюється. Значний ефект для розвитку інформаційної культури керівників має використання методу кейс-технологій при організації самостійної роботи за допомогою WEB 2.0. Цей метод, за рахунок орієнтації на практичні управлінські проблеми, дає змогу підвищувати мотивацію розвитку їхньої ІК. Рекомендуються такі етапи створення кейсів:

1. Формулювання дидактичної мети кейса.
2. Чітке визначення проблемної ситуації.
3. Побудова програмної карти кейса, що сформована з основних тез, які необхідно набрати в тексті.

4. Побудова чи вибір моделі ситуації.
5. Вибір жанру кейса.
6. Написання тексту кейса.
7. Діагностика правильності та ефективності кейса.
8. Підготовка кінцевого варіанту кейса.
9. Підготовка методичних рекомендацій використання кейса.

Для організації колективної роботи викладачів освітнього закладу важливо сформувати блогосферу для записів з можливістю обговорення, друку повідомлень тощо. Сервіс LiveSpaces використовується для розміщення блогів. Для створення і управління записами в блогах Microsoft Live Spaces спеціально розроблено додаток Windows Live Writer.

Для самостійної ж роботи – доцільно розвивати інформаційну культуру керівників закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти засобами проектно-рефлексивної технології. Основні аргументи такі:

1) розвиток інформаційної культури можливий лише в діяльності, у творчій діяльності;

2) довільна діяльність не завжди сприяє розвитку інформаційної культури; саме тому ефективною є ІАД з використанням сучасних інформаційних технологій, оскільки отримуємо подвійний результат: – авторське вирішення певного інформаційно-аналітичного завдання у вигляді проекту; – забезпечення якості управлінської діяльності керівника освітнього закладу і розвиток його інформаційної культури.

Завдання для самоконтролю

Вам подано некоректну модель структури Webquest. Змоделюйте із запропонованих складових елементів правильну структуру Webquest:

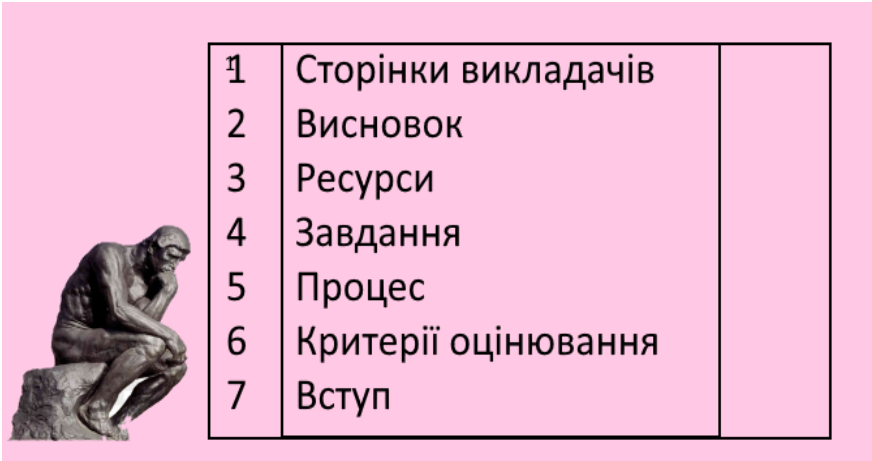

Рис.2. Некоректна модель структури Webquest

Рекомендована література до теми

1. Баловсяк Н. В. Інформаційна компетентність фахівця. : *Педагогіка і психологія професійної освіти*. – 2004. – № 5. – С. 21–28.

2. Блэк С. Паблик рилейшнз. Что это такое? М. : Новости, 1990. – 240 с.

3. Єльнікова Г. В. Управлінська компетентність. Київ: Ред.

Загальнопед. Газ., 2005. – 128 с. – (Б-ка «Шк. світу»).

4. Інформаційне освітнє середовище освітнього закладу. *Створення електронного навчально-методичного комплексу дисципліни (ЕНМК)*. URL: http://ito.vspu.net/SAIT/inst_kaf/kafedru/matem_fizuka_tex_osv/WWW/ENK/ 2011-2012/kompleks_new_magistru/lections/lection_5.htm (дата звернення: 10.03.2020)

Тема 3. Реалізація індивідуального стилю розвитку інформаційної культури керівників та педагогічних працівників закладів освіти

Мета: ознайомлення слухачів курсів підвищення кваліфікації з індивідуальним стилем розвитку інформаційної культури.

План

1. Паблік рілейш закладу освіти
2. Індивідуальний стиль розвитку інформаційної культури
3. Практична робота № 1. Створення й ведення власного блогу
4. Практична робота №2. PR представлення закладів освіти за допомогою подкасту персонального блога керівника

Теоретичний матеріал теми

Система розвитку інформаційної культури керівників закладів професійної (професійно-технічної),

фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти містить низку властивостей:

- методологічний плюралізм і безпосередню прикладну спрямованість;

- междисциплінарність й інтегральність;

- відкритість і доступність;

- можливість постійного, безперервного і швидкого оновлення й поповнення інформаційно-аналітичних та управлінських знань, удосконалення практичних навичок, умінь і здатностей без відриву від основної роботи;

- свободу вибору індивідуальної програми розвитку ІК із пропонованого списку освітніх курсів, наприклад, відкритого освітнього простору вищої освіти;

- довільний та індивідуальний вибір темпу розвитку ІК.

Істотною особливістю розвитку ІК керівників закладів освіти є те, що вони практично мають вчитися у людей, молодших за себе, що характерно для префігуративного типу соціалізації. Даний тип соціалізації стосується, на думку Маргарет Мід, постсучасності і набуває все більшого значення. Реалії сьогодення такі: молодші здатні та готові вчити старших в області комп'ютерної грамотності, ІТ-технологій тощо.

Успішно усунути функціональну неграмотність керівникам закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти необхідно в інформаційному освітньому середовищі, що представляє систему інформаційної, технічної і

навчально-методичної підсистем, що методично забезпечує навчальний процес і його учасників. Керівник на засадах об'єктно-орієнтованого підходу може моделювати інформаційне середовище освітнього закладу у вигляді деякої багатовимірної структури даних, кожний вимір якої віддзеркалює ту чи іншу з його компонент.

Наявність гнучких програм відкритої професійної освіти, орієнтованих на цілеспрямований розвиток інформаційної культури керівників освітніх закладів, створює сприятливі передумови її розвитку впродовж управлінської діяльності. Наприклад, для розвитку інформаційної культури керівників освітніх закладів необхідно раціонально використовувати віртуальні семінари, Інтернет-семінари, конференції, Інтернет-конференції, тренінги, smart-комплекси навчальних дисциплін тощо.

Власна активна діяльність керівників навчальних закладів в інформаційному освітньому просторі не лише розвиває їхню інформаційну культуру, але і сприятиме:

- розвитку їхньої загальної професійно-педагогічної культури як суб'єкта управлінської діяльності в системі освіти;
- розвитку мотивації підвищення інформаційної культури всіх суб'єктів освітнього закладу;
- автоматизації збору, накопичення, систематизації та оброблення інформації про різноманітні явища, об'єкти, процеси, які мають місце і відбуваються у закладі освіти;

- впровадженню науково обґрунтованих сучасних методик і технологій інформатизації у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих фахівців;
- технологічній підготовці викладачів щодо використання ІКТ у своїй професійній діяльності;
- підвищенню ефективності професійної діяльності всіх викладачів;
- засвоєнню керівниками сучасних інформаційних технологій як засобів формування, розвитку і вдосконалення їхньої функціональної грамотності;
- інформатизації навчально-виробничого процесу;
- формуванню загальної комп'ютерної грамотності та творчого мислення всіх суб'єктів тощо.

Наступним перспективним інформаційно-педагогічним напрямом реалізації індивідуального стилю розвитку інформаційної культури керівників є паблік рілейш закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти (ПР). У зв'язку з цим проаналізуємо визначення ПР для обґрунтування твердження, що ПР – це перспективний та дієвий засіб формування та розвитку інформаційного освітнього простору освітнього закладу в сучасних умовах, а творча управлінська діяльність керівників в цьому середовищі водночас підвищуватиме рівень їхньої інформаційної культури.

Ми розглядаємо паблік рілейшнз як важливий засіб для формування інформаційного простору освітніх закладів, а відтак, і його використання водночас безпосередньо сприяє розвитку інформаційної культури керівника. Кожний професійний управлінець, як суб'єкт

паблік рілейш освітнього закладу, здійснює консалтинг: осмислення ситуації, прогнозування та моделювання управлінських рішень, фундаментом здійснення яких є інформаційно-комунікаційна компетентність. Без цієї компетентності важко організувати ефективний захід ПР, який є компонентою управлінської діяльності керівника і визначається його здатністю використовувати у практичній діяльності знання, уміння, навички та здатності в області інформаційно-комуникативних технологій для пошуку, зберігання, оброблення, оцінювання, створення і передачі інформації.

Разом з тим, паблік рілейшнз в управлінській діяльності керівників закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти – це різновид соціально-психологічного менеджменту, в якому на основі точної і вичерпної інформації, отриманої в результаті аналізу тенденцій соціально-економічного розвитку країни, регіону, конкретних галузей духовного та матеріального виробництва, сфер діяльності, підприємств (установ) тощо, дотримання етичних норм і громадських інтересів планомірно реалізуються соціально-технологічні й інформаційні заходи із встановлення усвідомлених, гармонійних і взаємовигідних зв'язків між різними суб'єктами діяльності, між ними та громадськістю (наприклад, з соціальними партнерами), владою задля впливу на громадську думку й прийняття управлінських рішень у процесі управління освітнім закладом.

Керівники закладів освіти під час творчого розв'язання завдань ПР підвищують складові своєї інформаційної культури на такими напрямками:

- моніторингу, аналізу думок, настроїв і поведінки членів викладацького колективу та здобувачів освіти з метою узгодження їхніх інтересів, досягнення соціального консенсусу, реалізації на цій основі запитів суб'єктів соціальної практики у своїй управлінській діяльності;

- апробування та використання в управлінській практиці сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), спеціальних механізмів і засобів міжособистісної взаємодії у процесі управління, досягнення взаєморозуміння та взаємодії між партнерами по спільній професійно-педагогічній та управлінській діяльності;

- забезпечення взаємовигідних відносин між соціальними групами, викладачами, здобувачами освіти, соціальними партнерами тощо;

- сприяння успішної діяльності адміністрації закладів освіти на основі вивчення громадської думки, своєчасного та оперативного реагування і впливу на неї, узгодження й збалансування інтересів всіх сторін – суб'єктів професійно-педагогічної, навчальної та інших видів діяльності в освітніх закладах і поза ними.

Отже, завдання паблік рілейш керівників освітніх закладів у цілому збігаються із розвитком їхньої інформаційної культури в таких аспектах: – у поглибленому впливові на суспільну думку викладацького колективу та здобувачів освіти, батьків,

соціальних партнерів, формування в них позитивного ставлення до актуальних проблем життєдіяльності колективу закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти; – у сприянні позитивним змінам у свідомості та самосвідомості членів викладацького колективу та здобувачів освіти, соціальних партнерів;

– прийняттю керівником своєчасних оптимальних, колегіальних рішень, які влаштовують більшість суб'єктів освітнього закладу. Для успішного виконання даних завдань необхідне дотримання таких вимог: – конкретність, оскільки необхідно об'єктивно з'ясувати ситуацію в ЗО і його окремих сегментах, що дає змогу виявити ставлення різних груп і лідерів до певної проблеми та на цій основі сформулювати завдання для ПР у освітніх закладах;

– створення довірливої атмосфери в колективі, оскільки джерело інформації має демонструвати прагнення до результатів, які позитивні як для здобувачів освіти, викладачів, так і для самого керівника;

– правдивість інформаційних акцій, розповсюджених повідомлень і матеріалів, інакше це буде фальсифікацією, маніпулюванням суспільною думкою, а не ПР-діяльністю керівника ЗПО;

– новизна поширюваної інформації, оскільки пошук і поширення такої інформації є важливим завданням для ПР керівника;

– актуальність поширюваної інформації, адже суб'єкти педагогічного процесу сприймають, насамперед,

те, що відповідає їхнім запитам і потребам, а, отже, інформація має бути насичена актуальними проблемами для життєдіяльності колективу освітнього закладу;

– оперативність поширення інформації, завдяки якій суб'єкт управлінської діяльності, тобто керівник оприлюднює своє бачення подій, фактів щодо функціонування освітнього закладу, відтак зникає необхідність витратити зусилля й ресурси на переконання колективів викладачів та здобувачів освіти;

– варіативність поширюваної інформації, оскільки елементом свідомості стає лише та частина сприйнятої інформації, що подана в різних варіаціях, різними засобами та в нових незвичних формах для сприйняття;

– безперервність поширення інформації, котра має постійно надходити до аудиторій – колективу, і справляти на нього відповідний позитивний вплив;

– зрозумілість і доступність поширюваної інформації: будь-яке повідомлення має бути доступним і зрозумілим для всіх суб'єктів закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти;

– діалогічність інформації: спільне з аудиторією обговорення актуальних проблем функціонування освітнього закладу, можливих й альтернативних рішень, дій, що викликає довіру до джерела інформації, сприяє підтримці пропозицій, формуванню готовності здобувачів освіти і викладачів до участі в пропонованих акціях; – використання адекватних меті методів і засобів ПР-діяльності з урахуванням етичних норм, цінностей суспільства; не варто намагатися

виконати завдання за будь-яку ціну, адже це суперечить гуманній природі ПР;

– передбачення можливостей спотворення поширюваної інформації з подальшим коригуванням її форми, змісту, спрямованості тощо; таке спотворення можуть спричинити дії конкурентів (недоброзичливців, недругів тощо), певні бар'єри спілкування, перешкоди й технічні вади у каналах і засобах поширення інформації, що, зрештою, позначиться на кінцевому результаті – адекватному або деформованому сприйнятті інформації;

– орієнтація на конкретні і сталі групи викладацького колективу та здобувачів освіти, соціальних партнерів, оскільки такий підхід сприяє максимальному врахуванню і задоволенню їхніх потреб, як і більшості членів колективу;

– використання звичних і прийнятних для освітнього закладу каналів поширення інформації, інакше індивід, група, весь викладацький колектив та здобувачі освіти, соціальні партнері не зможуть отримати інформацію, або її не сприйматимуть;

– надійність каналів комунікації; необхідно бути впевненим, що використовувані канали поширення інформації вбережуть її від спотворення на шляху до членів колективу;

– встановлення зворотного зв'язку із членами викладацького колективу та здобувачів освіти, соціальними партнерами, що є передумовою врахування реакції аудиторій на інформацію та відповідного її коригування;

– орієнтація на запланований результат: плануючи акції ПР, керівник освітнього закладу має знати, на що він може розраховувати, і не ставити перед собою нереальних завдань, не обіцяти замовникові їх вирішення.

Це дає нам підстави говорити, що володіння інформацією, комунікаційна робота з громадськістю займають найважливіше місце у процесі управлінської діяльності керівника ОЗ. Здатність до комунікаційної роботи як елемент інформаційної культури має бути обов'язково притаманна керівнику. У зв'язку з цим принципи, технології та методи ПР, напрями й етапи ПР-діяльності стають, з одного боку, необхідною умовою розвитку його інформаційної культури, а з іншого – важливими чинниками успішної управлінської діяльності в сучасних умовах.

Індивідуальний стиль розвитку інформаційної культури керівників закладів фахової освіти зручно реалізовувати в процесі ситуативного стилю керівництва освітнім закладом. Ми врахували результати досліджень фінських учених, як: Т. Санталайнен, Е. Воутилайнен, П. Поренне, Й. Х. Ніссінен, що не існує універсального способу управління. Однак, одним із найкращих є ситуативний, виходячи з управлінської ситуації, що склалася (сукупність всіх умов – внутрішніх і зовнішніх, об'єктивних і суб'єктивних в конкретній області управління, які склалися у визначений час і вимагають відповідних дій керівника), або, як його називають, здатність керувати «за ситуацією».

Спостереження за поведінкою керівників освітніх закладів конкретних управлінських ситуаціях дозволили нам впевнитися, що рівень управління "за ситуацією" зручно брати за критерій розвитку інформаційної культури. В основі володіння керівником закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти даним стилем лежить тривимірне управлінське мислення, що передбачає здатність керівника в кожній конкретній управлінській ситуації приділяти увагу як досягненню мети, так і конкретним людям, маючи на увазі ефективність діяльності в ситуативних умовах (рис.3).

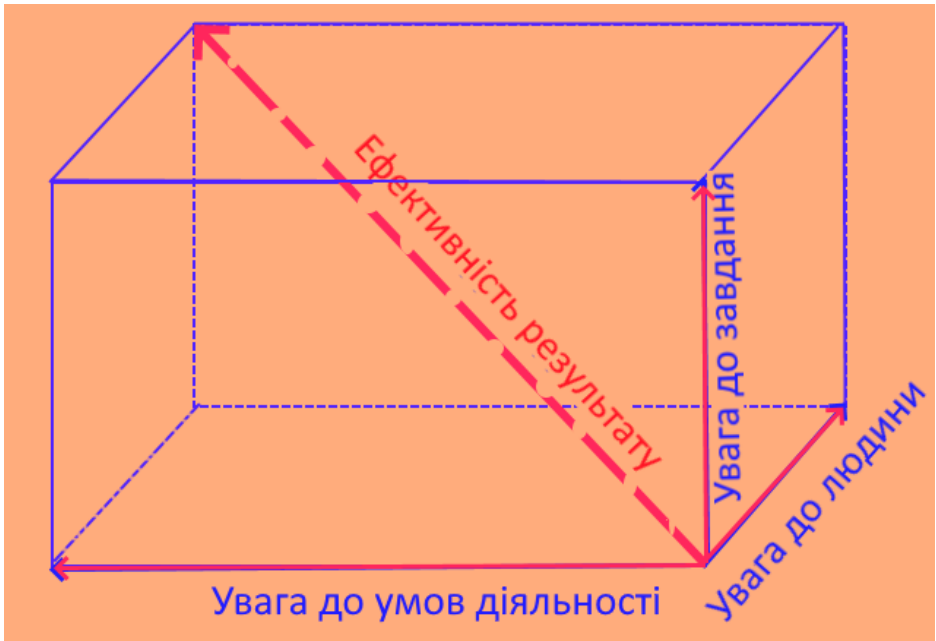

Рис. 3. Тривимірне управлінське мислення керівника закладу освіти

Ми вважаємо важливими проявами інформаційної культури ті, що пов'язані з рисами особистості керівника. Мається на увазі, передусім, загальна культура людини, в тому числі – культура поведінки. Керівник з розвинутою інформаційною культурою дотримується принципів професійної етики. Це проявляється в шанобливому, уважному ставленні до людей в будь-якій управлінській ситуації: дотримання норм і правил ділового спілкування, в тому числі мови, манер поведінки, одягу тощо.

Прояв інформаційної культури керівника в професійній діяльності передбачає:

1. Осмислення мотивів своєї діяльності на посаді керівника: – необхідність; – зацікавленість; – прагнення та ціннісні орієнтації; – соціальне призначення.

2. Оцінювання суб'єктивних проявів фахівця: – професійних знань, умінь, навичок і здатностей; – професійно важливих якостей; – порівняння результатів самооцінки з об'єктивними вимогами до даної професії з боку суспільства;

3. Регулювання на цій підставі своєї професійної діяльності: – постановки мети і визначення способів її досягнення із врахуванням зовнішніх щодо діяльності умов; – розробка програми дій, її корекція в процесі діяльності, а також оцінка її результатів та рівня досягнення поставленої мети.

Успіх професійної діяльності закладу освіти залежить від рівня усвідомленості ним своєї професійної ролі, офіційного статусу (прав та обов'язків у професійній і посадовій області), засвоєння основних

професійних функцій, глибини розуміння цілей і завдань діяльності, її суспільної значимості і своєї особистої відповідальності за результати праці. Ефективність управлінської діяльності залежить також від рівня володіння професійними знаннями і вміннями, відповідності нормативним вимогам діяльності закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти та її керівника. Виходячи з вищесказаного, ми вважаємо, що формування інформаційної культури керівника освітнього закладу проявляється у таких площинах (здатностях):

- видобувати інформацію з різних джерел: від періодичних видань до електронних комунікацій;
- подавати її в зрозумілому вигляді та ефективно використовувати;
- працювати з різною інформацією;
- аналітично опрацьовувати інформацію;
- у знанні особливостей інформаційних потоків у галузі управління освітою;
- у конкретних навичках і вміннях щодо використання технічних пристроїв (від телефону – до ПК і комп'ютерних мереж);
- використовувати в роботі комп'ютерні інформаційні технології, основними компонентами яких є ліцензійовані програмні продукти;
- обирати раціональні варіанти виконання управлінських завдань шляхом введення математичних методів та інтелектуальних систем обробки даних про хід і результати освітнього процесу в навчальному закладі;

– у вивільненні персоналу від звичайної роботи за рахунок алгоритмізації та автоматизації їхньої професійної діяльності;

– у забезпеченні достовірності та доступності інформації;

– у заміні паперових носіїв даних на оптичні чи мережеві, що забезпечує більш раціональне опрацювання інформації на комп'ютері і знижує об'єми паперового документообігу;

– у вдосконаленні структури пошуку інформації і системи документообігу в освітньому закладі;

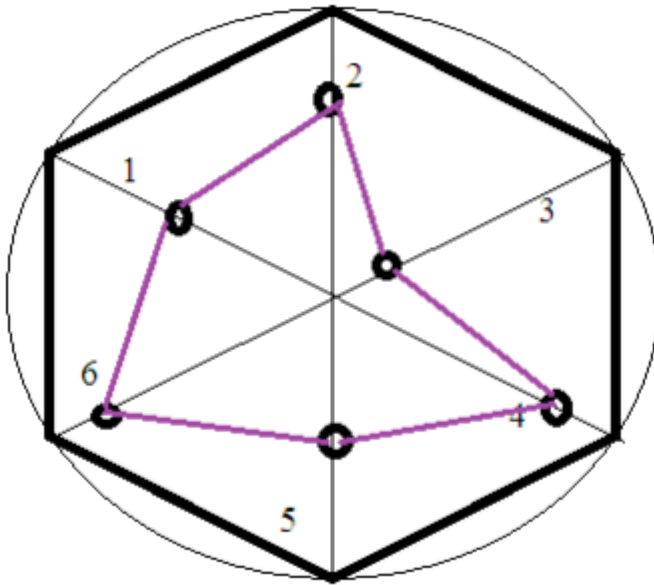
– у зменшенні часу на збір, обробку і передачу різноманітної інформації про хід освітнього процесу в професійно-технічному навчальному закладі;

– у задоволенні інформаційних потреб суб'єктів внутрішнього управління закладу освіти.

Зазначені аспекти складають зміст інформаційних компетенцій керівника закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти, а саме: доступ, оцінку і використання інформації, що відповідає міжнародним стандартам, рекомендованих міжнародною організацією бібліотекарів ІФЛА. Доступ (отримання інформації). Керівник раціонально й ефективно відбирає інформацію, визначає або усвідомлює потребу в інформації, вирішує і визначає необхідність інформації, ініціює процес пошуку; ідентифікує та оцінює потенційні джерела інформації, розробляє стратегію пошуку, знаходить вибрані джерела інформації, відбирає і отримує знайдену інформацію. Оцінювання інформації. Керівник аналізує, вивчає та

отримує необхідну кількість інформації, узагальнює та інтерпретує інформацію, відбирає і синтезує її, оцінює точність і релевантність; систематизує і категоризує інформацію, групує і організовує придбану інформацію, визначає її цінність і корисність. Використання інформації. Керівник освітнього закладу використовує інформацію точно і творчо. Знаходить нові шляхи передачі, представлення і використання інформації, використовує отриману інформацію, опановує інформацію як власні знання, представляє інформаційний продукт педагогічному та здобувачі освітнєму колективам. Усвідомлює правила етичного використання інформації, зберігає легальність використання інформації, передає інформаційний продукт з дотриманням законів про інтелектуальну власність, дотримується відповідних норм оформлення прав інтелектуальної власності. Користуючись інформаційними компетенціями та критеріями інформаційної культури керівника закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти, можна побудувати «колесо» інформаційної культури. Для цього зручно використати кругові діаграми електронної таблиці Excel.

Рис. 4. «Колесо» інформаційної культури керівника закладу освіти

На рис.4 введено позначення: 1. продуктивність професійної діяльності керівника закладу освіти; 2. уміння керівника визначати структуру системи інформаційного забезпечення життєдіяльності освітнього закладу; 3. реалізація ним партнерського спілкування із суб'єктами педагогічного процесу; 4. рівень розвиненості професійної свідомості, базовими компонентами якої є моделі управлінської діяльності та освітнього процесу, що відображають гуманістичні орієнтації керівника; 5. відповідність стилю управління конкретній управлінській ситуації; 6. дотримання принципів професійної етики, що виражається в дотриманні норм і правил ділового

спілкування, а також у манерах поведінки з інформацією. Отже, правильний шестикутник «колеса», вписаний в коло, символізує гармонійний стан інформаційної культури – мету всього життя людини. Шестикутник реального стану (всередині правильного шестикутника) вказує шляхи самовдосконалення інформаційної культури керівника, тобто керівництво по розвитку інформаційної культури.

Завдання для самоконтролю:

1. Як розуміти термін «Інформаційний ринок»?
2. Як Ви розумієте поняття «інформація»?
3. Що, на Вашу думку, є носієм інформації?
4. Назвіть характерні риси інформаційного суспільства.
5. Визначте відмінності понять «інформація» і «знання».
6. Які соціальні аспекти інформатизації закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти Ви визначаєте?
7. Що Ви вкладаєте у поняття «інформаційна компетентність керівника освітнього закладу»?
8. Назвіть компоненти інформаційної грамотності.
9. Що входить у поняття «інформаційна культура керівника закладу професійної освіти»?

Практична робота № 1 **Створення й ведення власного блогу** (Теоретичні відомості)

Майже необмежений потенціал блогів в якості освітнього інструменту здатний викликати вибух інноваційних проєктів, партнерств і методів в системі професійної освіти. Легкість, з якою в блогах друкується досліджуваний матеріал в Інтернеті, робить їх ідеальним інструментом для задіяння нових учасників у освітніх групах і створення освітньо-професійних товариств, які виходять за рамки традиційних стін закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти.

Оцінка актуальності й достовірності інформації є важливою навичкою для всіх педагогів у формуванні інформаційно-освітнього середовища освітнього закладу. При виборі інформації, що надходить з Інтернету, керівникам закладів освіти необхідно використати успішні стратегії пошуку, управління й передачі важливих даних, як для їхньої роботи, так і для педагогів та здобувачів освіти.

Веблоги або блоги – це веб-сторінки, які містять особисті щоденники користувачів. Такі щоденники, як зазначає Уеслі А. Фрайер (Wesley A. Fryer), “...є революційними, в першу чергу, через легкість, з якою вони дозволяють будь-якому користувачеві Інтернету, незалежно від віку, досвіду та доступу до кредитної карти, публікувати текстовий вміст на веб-сайті”. Науковець дає і більш “технічне” визначення веблога: “Це ієрархія тексту, зображень, мультимедійних об’єктів і впорядкованих хронологічно даних з можливістю переглядів за допомогою веб-браузера”. Похідними від терміну “блог” є “блогер” – той, хто веде такий інтернет-

щоденник і “блогосфера” – “інтелектуальний кіберпростір”, який заповнюють блогери.

Сучасні дослідження в області педагогіки доказали важливість соціальної взаємодії в процесі навчання. Спираючись на теорії Л. С. Виготського, дослідники підкреслюють важливість процесу конструювання знань здобувачем освіти і передбачають, що інтеріоризація знань відбувається у соціальному процесі використання мови упродовж визначеного часового періоду. Інтеріоризація (від лат. interior – внутрішній) – психологічне поняття, що означає формування розумових дій і внутрішнього плану свідомості через засвоєння індивідуумом зовнішніх дій з предметами і соціальних форм спілкування. Конструювання знань за своєю природою дискурсивне, ґрунтоване на відношеннях і спілкуванні. Тому в процесі отримання і трансформації знань здобувачі освіти повинні мати реальні можливості для публікації своїх досліджень, думок, припущень.

Для педагогічних працівників опубліковані роботи здобувачів освіти – це “можливість зробити висновки про те, як вони трансформують й осмислюють думки і стратегії, засвоєні в рамках соціального досвіду” (Gavelek, Raphael, 1996). Для здобувачів освіти така публікація – це матеріал для наступної рефлексії й аналізу, який дає змогу повторно повертатись до своїх робіт, переосмислювати їх, збагативши таким чином свій досвід (Krajcik et al., 1994; Olson, 1994). Крім того, така публікація дозволяє отримати зворотній зв’язок, що допоможе здобувачам освіти у процесі конструювання знань. Використання блогів у цьому аспекті дає

можливість їм осмислити новий матеріал і відобразити його розуміння в Інтернеті.

Блоги передбачають розміщення коментарів до повідомлень, сприяють отриманню зворотнього зв'язку і потенційної підтримки новим ідеям, а також задіюють у тексті гіперпосилання на інші ресурси, допомагають здобувачам освіти осмислювати взаємозв'язки і контекст знань, їх конструювання і засвоєння. Блоги мають великий потенціал для активного та інтерактивного навчання, інтенсивної взаємодії між здобувачами освіти й викладачами, розвитку навичок мислення на вищому рівні та більшої гнучкості в освітнього процесу.

З іншого боку, блоги дають змогу здобувачам освіти використовувати різні способи особистісного та інтелектуального засвоєння нових понять у процесі візуалізації абстрактних ідей та інтерактивної взаємодії. Для них блог стає персональною онлайн-трибуною. Він дає можливість кожному здобувачеві освіти повністю контролювати висвітлений на блозі матеріал. Блог стає віртуальним простором для апробації нових понять.

Гіперпосилання в блогах дають читачам більш широкий контекст конкретного повідомлення в Інтернеті, використовуючи новини, зображення та іншу інформацію. Крім того, гіперпосилання використовуються як додаткові аргументи для різних заяв чи коментарів, які публікує автор. Посилання на джерела допоможуть читачеві визначитись, наскільки відповідає його переконанням тому, про що пише автор блога.

Інструкція до практичної роботи 1.

1. Завантажте браузер та відкрийте сайт <http://www.blogger.com>

2. Оберіть мову для спілкування (у правому нижньому, або верхньому кутах екрану).

3. Якщо Ви ще не маєте власного акаунта на Google, клацніть кнопку «Зареєструватися» (рис.5), в іншому випадку – введіть свою електронну адресу та пароль.

4. Під час реєстрації Ви перейдете на сторінку «Створити акаунт Google». Заповніть поля запропонованої форми : – на Вашу електронну скриньку має надійти лист; – для активізації Вашого акаунта та підтвердження електронної адреси клацніть на надісланому в листі гіперпосиланні; – ваш особистий акаунт створено і підтверджено; – примітка. Якщо Ви вже маєте акаунт Google (електронну пошту на gmail у пошуковій системі Google, введіть електронну адресу та пароль.

Как вас зовут

Придумайте имя пользователя @gmail.com

Придумайте пароль

Подтвердите пароль

Дата рождения

Пол

Мобильный телефон

Запасной адрес эл. почты

Докажите, что вы не робот

Пропустить эту проверку. Может потребоваться проверка по телефону.

Введите два слова:

Страна

Украина (Україна)

Я принимаю Условия использования и соглашаюсь с политикой конфиденциальности Google.

Далее

Рис. 5. Поля формы акаунта

5. На сторінці «НАЗВІТЬ ВАШ БЛОГ» заповніть поля запропонованої форми. Якщо не було допущено помилок заповнення форми Google, на екрані монітора буде отримано відповідне повідомлення.

6. Активізуйте кнопку: «Продовжити реєстрацію в службі Blogger».

7. Створення блогу. Крок 1. Кнопка «Новий блог» (див. рис. 6)

Крок 1. Кнопка «Новий блог» (див. рис. 6)

Рис. 6. Перший крок створення блога

Крок 2. Введіть назву Вашого блога. Це може бути, наприклад, «Критичне мислення – важлива складова ІК керівника закладу освіти» та його адресу. Для прикладу, розмістимо демонстраційний блог за адресою: [www.ik_ptnz.blogspot](http://www.ik_ptnz.blogspot.com). Коли Ви введете «Адреса блога» (латиницею), натисніть на посилання і перевірте доступність адреси. Якщо така назва блогу вже існує (створена іншими), змініть назву. Саме у нашому випадку необхідно поміняти назву на <http://www.ik-ptnz.blogspot.com>. Важливо, щоб назва була пов'язана з темою, змістом блога. **Крок 3.** Виберіть шаблон. Для оформлення блога виберіть шаблон із бібліотеки шаблонів та натисніть «Створити блог». Ми створили новий блог. **Крок 4.** Ви можете продовжити роботу щодо публікації дописів (вибрати кнопку Створити публікацію), завершити сеанс роботи (вибрати посилання Закрити), або Переглянути блог.

Крок 4. Ви можете продовжити роботу щодо публікації дописів (вибрати кнопку Створити публікацію), завершити сеанс роботи (вибрати посилання Закрити), або Переглянути блог.

Методичні поради по створенню і популяризації свого блога:

- придумайте нескладну і таку, що легко запам'ятовується, назву блога;
- пишіть про матеріали, які Вас цікавлять, і в яких Ви компетентні;
- постійно оновлюйте свій блог;
  - персоніфікуйте блог. Повідомте про себе, адже відвідувачам блога цікаво, на чії роздуми, міркування вони витрачають час;
  - вникайте банальностей: «проснувся, поснідав, був на роботі, дуже стомився, потрібно заснути тощо»
- такі інформаційні дані не цікавлять відвідувачів Вашого блогу і не створять йому високого рейтингу;
- дозвольте відвідувачам коментувати Ваші записи. Якщо є коментарі – матеріали зацікавили;
- реагуйте на коментарі, адже відвідувач висвітлив своє ставлення до записів. Спілкування не може бути монологічним, інакше воно довго не триватиме;
- не залишайте запитань гостей без уваги;
- текст статей повинен бути читабельним. Дотримуйтесь вимог: виділити заголовок, розбити на абзаци, основні зауваження та важливі аспекти виділяти іншим кольором або підкреслювати, дотримуватись читабельного розміру шрифту;

- пропонуйте відвідувачам (якщо їм сподобались Ваші статті) додати Ваш блог у закладки або вибране;
- якщо позиція читачів не співпадає з Вашою – будьте коректними;
- частіше спілкуйтеся в чатах і форумах за тематикою Вашого блога, пишіть коментарі та відозви на статті інших авторів і залишайте посилання на адресу блога.

Практична робота №2

PR представлення закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти за допомогою подкасту персонального блога керівника

Авторський блог керівника – найкращий засіб для PR-представлення професійного освітнього закладу у відкритому інформаційному просторі закладу освіти.

Теоретичні відомості

Подкастинг (podcasting от ipod и broadcasting) — це технологія запису і трансляції аудіофайлів у Інтернеті.

Подкасти — записи у форматі mp3, розміщені в мережі. Перенести подкаст на плеєр чи комп'ютер можуть педагоги, здобувачі освіти освітнього закладу, батьки здобувачі освітнів тощо. Для цього можна використовувати програми автоматичного завантаження потрібних подкастів на ПК або плеєр.

Концепцію подкастинга запропонував Тристан Луїс у 2000 році. Переваги використання подкастів:

- 1) незвичність, нетрадиційність;

2) велика емоційність комунікації (голос передає настрій, аудіо можуть записувати керівники закладів освіти);

3) можливість слухати у довільному місці (завантажити на MP3-плеєр і слухати будь-де);

4) налаштованість на аудіалів, а не на візуалів (дають перевагу слуханню, а не перегляданню);

5) можливість оцінки аудиторії;

б) дешевизна і простота використання.

Подкастинг є новинкою для використання PR в навчальному закладі. З метою нарощування конкурентоздатності освітнього закладу необхідно розробляти подкасти на блозі керівника. Більшість повідомлень – подкастів – це можуть бути інтерв'ю з керівниками регіону, роботодавцями, керівниками закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої (коледжі, технікуми) та вищої освіти про навчальний заклад, про роль і програму розвитку освітнього закладу та перспективи його випускників у економічному розвитку регіону. Подкастинг може бути використаний при проведенні PR заходів закладу освіти.

Завдання для практичної роботи.

1. На розробленому, згідно вимог практичної роботи №1 даного спецкурсу, блозі розмістити повідомлення-анонс про захід «Знай свою професію» у формі багатоголосого подкасту під музику «**Подкаст-новина**».

2. Записати подкасти з інформацією про професії, яким навчають у освітньому закладі та виступи відомих в регіоні науковців, представників професій.

3. Якщо учасник заходу впізнав голос і надіслав замітку на блог, передбачити надання бонусів або дарунків.

4. Реалізувати «Подкаст-цікава історія» про професії. із надиктованими текстами кращих про професії працівників Для цього скористайтесь аудіоредактором WavePad (рис.7).

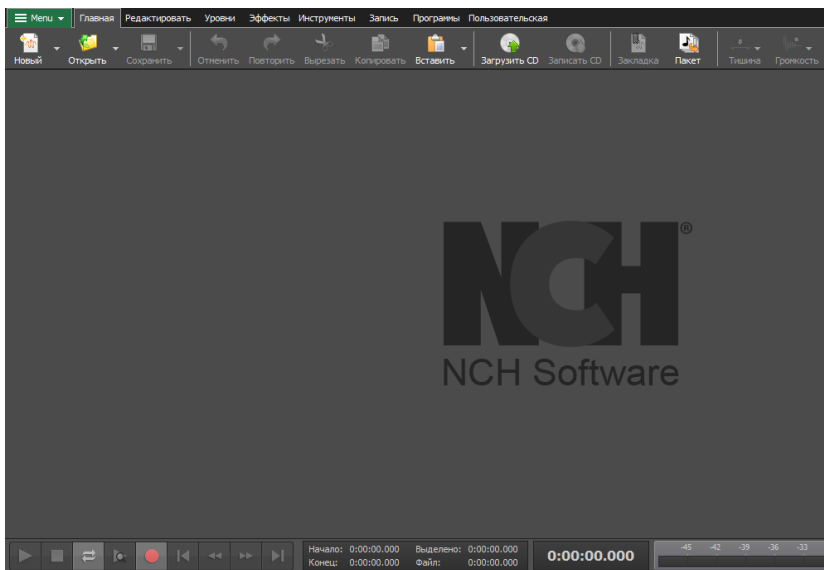

Рис. 7. Аудіоредактор WavePad

WavePad – безкоштовний, простий у використанні звуковий редактор, який дасть змогу записувати, опрацьовувати і реанімувати різноманітні аудіофайли. Підтримує роботу із декількома доріжками і має широкий набір інструментів: обрізання, склеювання, мікшування, нормалізація звука, зміна темпу, тону, накладання різних

ефектів тощо. Функціонал WavePad оснащений необхідним меню для створення якісних подкастів.

5. Опублікуйте розроблені Вами подкасти на створеному блозі

Рекомендована література до теми

1. Гуменний О. Д. Реалізація комунікаційно-кібернетичного гомеостазу директором ВНЗ. *Вісник Луганського ун-ту ім. Т. Шевченка.* – ДЗ «ЛНУ ім. Т. Шевченка». – Луганськ, 2012. – № 21. – С. 49-57.

2. Гуменний О. Д. Розвиток інформаційної культури керівників ВНЗ засобами Public Relations. *Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка.* – 2012. – №22 (257). – С.144–152.

Глосарій

1. **Adobe Acrobat.** Пакет додатків програмного забезпечення для перегляду, друку й управління портативними файлами документів (PDF). Поширюється як комерційне програмне забезпечення під власною ліцензією компанією Adobe Inc. З моменту свого першого релізу Acrobat стала основою для процесу публікації. Adobe Acrobat використовується в різних областях, у тому числі: для освітніх, адміністративних послуг, бізнесу та ІТ-документування. Він широко застосовується у виготовленні програм, реєстраційних форм, бланків обстеження, інструкцій по експлуатації тощо. Цікавою особливістю Adobe для PDF документів є те, що вона підтримує всі шрифти, графіки, кольори зображення і форматування будь-якого вихідного документа, незалежно від платформи або програми, які використовуються в його створенні. Користувач може переглядати, обмінюватися файлами, друкувати, здійснювати навігацію та зберігати PDF-документи за допомогою Adobe Reader, яка поширюється як безкоштовне програмне забезпечення. (*Adobe Acrobat [Електронний ресурс] // Технопедія. – Режим доступу:*

<https://www.techopedia.com/definition/24050/adobe-acrobat>.

– Дата звернення: 08.07.2016. – Назва з екрану).

2. **Account.** 1) запис, у якому реєструється кожний користувач та його активність. Служить для адміністрування, надання поділу ресурсів і забезпечення безпеки даних. Зазвичай, надається користувачам системним адміністратором і захищається індивідуальним ім'ям і паролем, які необхідно вводити на запит системи при кожному новому сеансі роботи; 2) (веб). Набір даних, що забезпечує особистий вхід користувача до різних систем Інтернету і складається, як правило, з імені користувача й паролю; 3) (в онлайн-нових службах). Запис у базі передплатників, що служить для ідентифікації користувача,

обліку послуг, які йому надаються (час доступу, трафік і т.д.) та розрахунку плати за них. (*Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д, Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с.[с. 24]*).

3. **Content Scraping.** Запозичення контенту є незаконним способом крадіжки оригінального контенту із законного веб-сайту і розміщення викраденого контенту на інший сайт без відома або дозволу власника контенту. Запозичення контенту може здійснюватися за допомогою ручного копіювання і вставки, або може використовувати більш складні методи, такі, як використання спеціального програмного забезпечення, HTTP програмування, HTML або DOM парсерів. Велика частина контенту, що стає власністю викрадача, передбачає кримінальну відповідальність. . (*Content Scraping [Електронний ресурс] // Технопедія. – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/27564/content-scraping>. – Дата звернення: 04.07.2016. – Назва з екрану*).

4. **Google Docs.** 1) безкоштовний онлайн-офіс, що включає в себе текстовий, табличний процесор, сервіс для створення презентацій та анкет, а також інтернет-сервіс «хмарного» зберігання файлів з функціями файлообміну, що розробляється компанією Google. (*Google Docs. [Електронний ресурс] // Вікіпедія, вільна Інтернет енциклопедія. – 2014. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Google_Docs, вільний. – Назва з екрану.*); 2) Google Docs є веб – додатком управління для створення й редагування приватних і державних документів, обробки текстів і електронних таблиць. Ці документи можуть бути збережені як в Інтернеті на «хмарі» Google і/або на комп'ютері користувача. Доступ до цих файлів можливий з будь-якого комп'ютера з підключенням до Інтернету і повнофункціональний веб-браузер. Документи можуть бути переглянуті іншими групами Google з дозволу власника документа. Google Docs призначений як для індивідуального, так і в режимі виготовлення спільних проектів у реальному часі. Сервіс безпеки підтримується через Інтернет для зберігання у «хмарі» і на комп'ютерах користувачів, хоча деякі автори мають проблеми з безпекою, так як документи, що

зберігаються в Інтернеті, можуть переглядатися чи копіюватися іншими користувачами. Крім того, всі документи, створені сумісно з більшістю додатків подання та обробки текстів, можуть бути роздруковані або опубліковані як веб-сторінки. Електронні таблиці дозволяється створювати й редагувати різними шрифтами і форматами файлів. Google регулярно випускає нові функції для Google Docs і підтримує онлайн-довідкову групу, щоб відповідати на запитання користувачів та усувати проблемні ситуації в роботі. (*Google docs [Електронний ресурс]* // *Techopedia*. – Режим доступу:

<https://www.techopedia.com/definition/13626/google-docs>. – Дата звернення 18.05.2016. – Назва з екрану).

5. **JPEG** (англ. *Joint Photographic Experts Group*, за назвою організації-розробника). 1) растровий графічний формат, який підтримує 167 кольорів. Анімацію не підтримує, при стискуванні втрачаються елементи зображення, відсутня можливість створення прозорості кольору. Поширення специфікації і використання – вільне. Широко використовується в мережі Інтернет. Файли цього формату мають розширення *jpg* або *jpeg* (Фридланд А. Я. *Информатика и компьютерные технологии: основные термины: толков. словарь*. – 3-е изд. испр. и доп. / А. Я. Фридланд, Л. С. Ханамирова, И. А. Фринланд. – М. : ООО «Издательство Астрель»; ООО «Издательство АСТ», 2003. – 274 с. [С. 243]); 2) растровий формат збереження графічної інформації, що використовує стиснення із втратами. При необхідності дуже сильного стиснення втрати можуть бути переглянуті за допомогою модуля *Matrixmuster* (матричний зразок, матричний малюнок). Допустимий рівень стиснення залежить від характеру зображення та існує, як правило, в межах 1:10. Формат JPEG часто використовується як формат даних в цифрових камерах. У Інтернеті формат JPEG застосовується для відображення напівтонових ілюстрацій та графічної інформації із плавним переходом тонів. Формат JPEG, на відміну від GIF і PNG, не підтримує анімацію та прозорість. Область застосування

формату досить вузька — розповсюдження високоякісної напівтонової графіки в Інтернеті. Формат підтримується практично всіма сучасними графічними програмами та веб-браузерами. Найбільша роздільна здатність, яку підтримує формат JPEG/JFIF, є 65535×65535. (*JPEG [Електронний формат] // Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/JPEG>. – Назва з екрану).*

6. Автоматизовані навчальні системи (АНС).

Комплекси програмно-технічних та навчально-методичних засобів, що забезпечують активну навчальну діяльність: навчання конкретним знанням, перевірку відповідей здобувачі освіттив, можливість підказки, цікавість досліджуваного матеріалу. (*Словник основних понять і термінів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:*

<http://book.kbsu.ru/theory/definition.html>). – Дата звернення: 18.05.2016. – Назва з екрану).

7. **Анімація.** (від лат. anima – душа, animate - оживити, та англ. Animation – рух). 1) особливий вид аудіовізуального мистецтва, пов'язаний з «пожвавленням» зображень за допомогою швидкої зміни кадрів (щонайменше, 12 кадрів за секунду) за принципом мультиплікації: швидка зміна зображень утворює ефект руху на екрані. Створюється за допомогою комп'ютерів і графічних станцій, оснащених для роботи з тривимірною графікою. (*Баришполец О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполец. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [с. 41]; 2) процес створення рухомих графічних зображень на екрані дисплею. Використовується у процесі проектування різних об'єктів, моделюванні фізичних явищ, у освітніх системах та ігрових програмах. Розроблені спеціальні анімаційні програмні комплекси (пакети), які дають змогу малювати довільний об'ємний об'єкт, рухати і повертати його в різних напрямках і з різними швидкостями. За допомогою таких пакетів створюють мультиплікаційні фільми. (Фридланд А. Я. Информатика и компьютерные технологии:*

основные термины: толков. словарь. – 3-е изд. испр. и доп. / А. Я. Фридланд, Л. С. Ханамирова, И. А. Фринланд. – М. : ООО «Издательство Астрель»; ООО «Издательство АСТ», 2003. – 274 с. [с. 17]).

8. Анкета. Спосіб розміщення реквізитів у документі, в ході якого реквізити розміщують пострічково зверху вниз; в одній стрічці за назвою реквізиту розміщують його значення. (*Савинков В. М. Толковый словарь по информатике [Текст] / В. М. Савинков, В. И. Першиков. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 543 с. [с. 24]).*

9. Апаратні засоби мультимедіа. Основні засоби (комп'ютер з високопродуктивним процесором і пам'яттю великого обсягу, маніпуляторами і мультимедіа-монітором із вбудованими стереодінамиками) та спеціальні засоби (приводи CD-ROM, TV-тюнери і фрейм-грабери, графічні прискорювачі, плати відеовідтворення, звукові плати, акустичні системи тощо). (*Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник / Жалдак М. І. [та ін.]; за ред.: Жука Ю. О. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 112 с. [С. 30]).*

10. Аудіовізуальний твір. (від лат. Audio – слухаю і англ. Visual - спостережуваний неозброєним оком або за допомогою оптичного приладу). Твір, зафіксований на певному матеріальному носії (кінострічці, магнітній плівці, компакт-дисківі тощо); містить певну серію пов'язаних між собою кадрів, перегляд яких здійснюється за допомогою кіноекрана, телевізора, монітора тощо. (*Баришполец О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баришполец. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [с. 6]).*

11. Веб-сторінка. 1) сторінка з інформацією, розміщена в Інтернеті на веб-сайті. Її можна переглядати з будь-якого комп'ютера, підключеного до Інтернету, за допомогою спеціальної програми, наприклад, Майкрософт Інтернет Експлорера; 2) інформаційний ресурс, доступний у World Wide Web (всесвітня

павутина), який можна переглядати у веб-браузері; звичайно, ця інформація записана у форматі HTML або XHTML і може містити гіпертекст з навігаційними гіперпосиланнями на інші веб-сторінки. Може бути сформована статично або динамічно. (Баришполець О. Т. *Український словник медіакультури* / О. Т. Баришполець. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. 196 с. [С. 84]); 2) електронний (цифровий) документ, створений з HTML і, отже, доступний за допомогою браузера. На додаток до тексту і графіки, веб-сторінка також може містити завантаження даних, аудіо та відео файлів, а також гіперпосилання на інші сторінки або сайти. Веб-сайт, як правило, це набір веб-сторінок. (Webpage [Електронний ресурс] // *Businessdictionary*. – Режим доступу: <http://www.businessdictionary.com/definition/webpage.html>. – Дата звернення: 29.05.2016. – Назва з екрану).

12. Відкрите комп'ютерно-інтегроване навчальне середовище. Інформаційно-комунікаційне навчальне середовище педагогічних систем, у якому переважна більшість дидактичних функцій, а також деякі принципово важливі функції управління навчальним процесом передбачають педагогічно доцільне координоване та інтегроване використання комп'ютерних і комп'ютерно орієнтованих засобів навчання й ЕОР, що входять до складу ІКТ-системи освітнього закладу, а також засобів, ресурсів і сервісів відкритих інформаційно-комунікаційних мереж (Інтернет). (Організація та функціонування мережі ресурсних центрів дистанційної освіти загальноосвітніх освітніх закладів : монографія / Богачков Ю. М [та ін.]. ; *Ін-т інформ. технологій і засобів навчання НАПН України*. – К. : Атіка, 2014. – 184 с. [С. 12]).

13. Візуальні ефекти. 1) зображення, які в реальному житті відтворити неможливо; виконуються за допомогою комп'ютерних програм тривимірної графіки з накладанням реальних зображень. (Баришполець О. Т. *Український словник медіакультури* / О. Т. Баришполець. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. –

Міленіум, 2014. 196 с. [С. 10]); 2) метод, який використовується під час пост-виробничого процесу виготовлення фільму або відео, в якому окремі кадри або сцени об'єднуються для того, щоб представити єдине ціле. Зазвичай, у вигляді «розрізу», який веде до наступної сцени без будь-якого конкретного візуального сигналу, за винятком того, що сцена змінилася. Для цифрового відео перехід може бути більш наочним і очевидним, із використанням таких візуальних ефектів, як: затухання, серветки, розчинення і згасання тощо. (*Video transition* [Електронний ресурс] // *Businessdictionary*. – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/3141/video-transition>. – Дата звернення: 29.05.2016. – Назва з екрану).

14. **Гіпертекст** (від англ. hypertext). 1) нелінійна форма запису інформаційної текстової інформації з позначенням посилань на фрагменти тексту будь-якого документа, що перебуває в автоматизованій інформаційній системі, та можливість швидкого переходу до цих фрагментів. (*Баришполец О. Т. Український словник медіакультури [Текст] / О. Т. Баришполец, Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології*. – К. : МІЛЕНІУМ, 2014. – 196 с. [С.12]); 2) певна інформаційна сукупність, частинами якої є тексти (у широкому розумінні – інформація різних типів, ілюстрації, аудіо- та відеодані), між якими встановлено безліч зв'язків у багатовимірному просторі. При цьому матеріал можна розглядати з різною мірою деталізації, а зв'язки дають можливість вибирати напрям подальшого переходу (на відміну від звичайного тексту). У найпростішому вигляді, здобувач освіти пропонується доповнити початкові зв'язки, установлені викладачем. (*Дутка Г. Я. Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів / Г. Я. Дутка*. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с. [с. 22]).

15. **Дистанційне навчання**. 1) норма навчання, коли спілкування між викладачем і здобувачем освіти відбувається за допомогою дискутування, магнітофонних, аудіо- та відеокaset, комп'ютерних мереж, кабельного та супутникового телебачення, телефону, телефаксу тощо. Дистанційні навчальні технології дають змогу розширити можливості стаціонарної освіти, збільшити взаємну доступність віддалених один від одного об'єктів і

суб'єктів навчання. Серед основних переваг такої роботи вказується скорочення витрат на утримання й оренду приміщень, можливість для співробітників слухати лекції та брати участь у семінарах прямо на робочому місці або вдома, наявність цілодобового доступу до матеріалів, що знімає часові обмеження традиційних занять. (Дутка Г. Я. *Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів* / Г. Я. Дутка. – К. : УБС НБУ, 2009. – 360 с. [С. 27]); 2) дистанційне навчання уможливорює доступ до освітніх матеріалів безперервно через World Wide Web - Інтернет. Зміст освітнього матеріалу може складатися з тексту, звуку і відео. Ті, хто навчається, мають можливість спілкуватися з професором і однокурсниками через асинхронний чи онлайн зв'язок. Онлайн-зв'язок передбачає створення віртуальних класів для вирішення поточних освітніх питань та обміну думками. Багато програм надають інструменти електронного навчання для оцінки ефективності і ступеня засвоєння знань учнями. (Ніколас І. *Спаноудакіс Грецький словник комп'ютерних термінів [Електронний ресурс] / Спаноудакіс І. Ніколас. – Режим доступу: <http://users.isc.tuc.gr/~nispanoudakis/Lexiko.html#D>. – Дата звернення: 01.07.2016. – Назва з екрану*); 3) особлива педагогічна технологія ХХІ ст., що базується на відкритому навчанні з використанням сучасних телекомунікацій для спілкування (здобувач освіти – викладач, здобувач освіти – здобувач освіти, здобувач освіти – інформація) в інформаційному просторі. Головна особа дистанційного навчання – здобувач освіти. (*Теорія і методика професійної освіти: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Т. Ю. Осипова, Р. С. Гурін [та ін.]; за ред. З. Н. Курлянд. – К.: Знання, 2012. – 390 с.*)

16. Дистанційні технології навчання. Поєднання інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій дистанційного навчання (Глазунова О. Г. *Атестація електронних освітніх курсів у системі дистанційного навчання [Текст] / О. Г. Глазунова, Н. В. Морзе // Інформ. технології в освіті : зб. наук. пр. – 2010 р. – Вип. 5 [С. 47 – 68]*).

17. Електронна бібліотека. 1) зібрання в електронній формі літературних і періодичних видань з автоматизованим каталожним обслуговуванням та організацією пошуку необхідної навчальної, наукової та іншої інформації. (*Васильченко Л. В. Дистанційне навчання: науково-методичне забезпечення; інформаційний простір освітнього закладу [Текст] / Л. В. Васильченко, В. Л. Шевченко. – Х. : Вид.група «Основа», 2009. – 209 с. [С. 72]*); 2) розподілена інформаційна система, що дає змогу надійно зберігати й ефективно використовувати різноманітні колекції електронних документів (текст, графіка, аудіо, відео тощо) завдяки глобальним мережам передачі даних в зручному для кінцевого користувача вигляді (*Інформаційна культура здобувач освіти: Навч. посібник з курсу «Інформаційна культура здобувач освіти» / укладач – С. В. Паршуков – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – 121 с. [С. 27]*).

18. Електронні навчальні комплекси. Комп'ютерно орієнтовані, алгоритмічно побудовані за законами дидактики матеріали, основою яких є зміст, сконструйований за правилами міжпредметних зв'язків, побудовані за правилами причинно-наслідкових зв'язків тести і ситуативні навчальні процедури, змотивовані та цілеспрямовані на кінцевий результат. (*Васильченко Л. В. Дистанційне навчання : науково-методичне забезпечення; інформаційний простір освітнього закладу [Текст] / Л. В. Васильченко, В. Л. Шевченко. – Х. : Вид.група «Основа», 2009. – 209 с. [С. 72]*).

19. Інтерактивна система (від *англ.* interactive – той, який дає змогу взаємодіяти). Будь-яка система, яка надає користувачеві можливість взаємодіяти з нею. Навігація в Інтернеті інтерактивна, оскільки користувач відгукується на посилання, відкриває нову сторінку, тобто сам створює свій маршрут. (*Баршполец О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баршполец. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Миленіум, 2014. – 196 с. [С. 25]*).

20. Інформатична компетентність. Підтверджена здатність особистості використовувати інформаційні технології для

гарантованого донесення та опанування інформації з метою забезпечення власних індивідуальних потреб і суспільних вимог щодо формування загальних та професійно-спеціалізованих компетентностей людини. (Спірін О. М. *Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компонент системи професійно-спеціалізованих компетентностей учителя інформатики* : [Електронний ресурс] / О. М. Спірін // *Інформаційні технології і засоби навчання*. – 2009. №5 (13). – Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. – Назва з екрану).

21. **Інформаційна культура.** 1) здатність суспільства ефективно використовувати наявні в його розпорядженні інформаційні ресурси і засоби інформаційних комунікацій, а також застосовувати для цих цілей передові досягнення в галузі розвитку засобів інформатизації та інформаційно-комунікаційних технологій (Биков В. Ю. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://meta.coolreferat.com.ua/docs/16/index-77039.html?page=73>. – Назва з екрану); 2) складова частина загальної культури, орієнтована на інформаційне забезпечення людської діяльності. Вона відображає досягнуті рівні організації інформаційних процесів та ефективності створення, збирання, зберігання, опрацювання, подання і використання, забезпечуючи цілісне бачення світу, його моделювання, передбачення результатів рішень, що приймаються людиною. (Морзе Н. В. *Інформаційна культура та її складові* [Електронний ресурс] / Н. В. Морзе. – Режим доступу: <http://ukred.com/skarbnichka/627-.html>. – Назва з екрану); 3) сукупність інформаційних можливостей, доступних фахівцю в будь-якій сфері діяльності, врівень із розвиненістю цивілізації. (Семеновкер Б. А. *Информационная культура: от папируса до компактных оптических дисков* // *Библиогр.* – 1994. – №1 – с. 12).

22. **Інформаційна культура керівника.** Одна з складових загальної професійно-педагогічної культури керівників, яка є інтегральною єдністю інформаційного світогляду, системи інформаційних та інформатичних знань, умінь, навичок, здатностей і ставлень, професійно-важливих якостей, особистого та професійного досвіду у сфері пошуку, оцінювання, використання,

збереження, аналізу, оформлення та передачі інформації за допомогою різних засобів, методів і форм інформаційно-аналітичної діяльності, що забезпечують оптимальне задоволення інформаційних потреб як соціального, професійного та управлінського суб'єкта. (О. Д. Гуменний *Розвиток інформаційної культури керівників вищих освітніх закладів : монографія / О. Д. Гуменний. – МІЛЕНІУМ, 2015. – 245 с.*)

23. **Інформаційна технологія.** Сукупність методів і способів отримання, обробки, представлення інформації, направлених на зміну її стану, властивостей, форми, змісту, що здійснюються для зручності роботи користувачів. (*Сучасні технології електронних мультимедійних видань: монографія / Під ред. О. І. Пушкаря. — Харків: ВД «ІНЖЕК», 2011. — 296 с.[С. 77].*)

24. **Компоненти основ інформаційної культури сучасного фахівця.** 1) розуміння сутності інформації й інформаційних процесів, їх ролі в процесі пізнання навколишньої дійсності і творчої діяльності людини, у керуванні технічними і соціальними процесами, у забезпеченні зв'язку живого з навколишнім середовищем; 2) розуміння проблем подання, оцінювання й вимірювання інформації, сприйняття і розуміння повідомлень, сутності формалізації суджень, зв'язку між змістом і формою, абстрагування від змісту і виділення лише семіотичної сторони повідомлень, ролі формалізації змістовних суджень і інформаційного моделювання в сучасних інформаційних технологіях; 3) розуміння сутності неформалізованих, творчих компонентів мислення: постановка завдання або реалізація проблемної ситуації, розробка критеріїв відбору потрібних, що приводять до рішення, операцій; 4) уміння добирати і формулювати мету, здійснювати постановку завдань, висувати гіпотези, будувати інформаційні моделі досліджуваних процесів і явищ, аналізувати їх за допомогою сучасних ІКТ й інтерпретувати отримані результати, систематизувати факти, синтезувати, осмислювати і формулювати висновки, узагальнювати спостереження, передбачати наслідки прийнятих рішень і вміти їх оцінювати; 5) уміння вибирати послідовність операцій і дій у діяльності, розробляти програму спостереження, досліджу,

експерименту; б) володіння застосуваннями комп'ютера, систем обробки текстових, числових і графічних повідомлень і даних, баз даних і знань, предметно-предметно-орієнтованих прикладних систем, телекомунікаційних систем; 7) розуміння сутності штучного інтелекту, моделей знань, інтелектуально-пошукових систем. (*Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник / Жалдак М. І. [та ін.]; за ред.: Жука Ю. О. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 112 с.[С. 8]*).

25. **Контент** (Літ.) 1) основний зміст або суть літературної роботи або усного викладу (discourse), в протилежність їх формі або стилю. У більш загальному сенсі, – всі ідеї, теми, факти або твердження, що містяться в книгах або інших друкарських виданнях. Синонім при цьому – предмет вивчення (subject matter). Поняття контент також відноситься до елементів, що містяться в курсах навчання по різних спеціальностях (course of study). 2) знання та інтелектуальна власність, поміщені в освітніх курсах і поширювані за допомогою електронних освітніх (e-Освітніх) технологій. e-Освітній контент включає широкий спектр понять від простих веб-сторінок і документів до повністю інтерактивних курсів, систем оцінки отримуваних з їх допомогою знань і програмних засобів забезпечення їх функціонування. 3) зазвичай, інформаційні ресурси веб-сервера. Будь-яке інформаційно значуще його наповнення – блоки тексту, графіка, мультимедіа. При передачі на комп'ютер-клієнт може бути частиною повідомлення, яка не обробляється й не змінюється в процесі обміну. Контент організовується у вигляді HTML-сторінок засобами гіпертекстової розмітки. Істотними параметрами контенту є його об'єм, актуальність і релевантність. (*Тлумачний словник з інформатики / Г. Г. Півняк [та ін.]. – Д., Нац. гірнич. ун-т, 2010. – 600 с.[С. 391]*).

26. **Медіа** (від лат. media – засіб, спосіб; medium – посередник). Система масових комунікацій – технічних засобів створення, запису, копіювання, тиражування, зберігання, поширення, сприймання інформації та обміну нею між суб'єктами (автором медійного тексту). (*Баршшполец О. Т. Український словник медіакультури / О. Т. Баршшполец. Національна академія*

педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Міленіум, 2014. – 196 с. [С. 39]).

27. **Мультимедійна педагогічна технологія.** Інтеграційна цілісність програмних і апаратно-технічних продуктів (з варіативною адекватністю їх функціонування в навчальному середовищі), що створює уніфіковану площину для взаємодії процесуального й особистісного аспектів продуктивного споживання, перероблення, трансляції і маніфестації інфознань суб'єктів освіти. (*Мультимедійні системи як засоби інтерактивного навчання: посібник / Жалдак М. І. [та ін.]; за ред.: Жука Ю. О. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 112 с. [С. 27]).*

28. **Освітній сервіс.** Послуга, що надається за бажанням (зверненням тощо) користувача, і відповідає сервісній функції, яку здійснює організація чи установа (провайдер, аутсорсер послуги). (*Биков В. Ю. Хмарні технології, ІКТ-аутсорсинг і нові функції ІКТ підрозділів освітніх і наукових установ [Текст] / В. Ю. Биков // Інформаційні технології в освіті. – № 10. – 2011. [Р. 2–8]).*

29. **Педагогічний програмний засіб.** Цілісна дидактична система, заснована на використанні комп'ютерних технологій і засобів Інтернету, яка ставить за мету забезпечити навчання за індивідуальними і оптимальними навчальними програмами з керуванням процесу навчання. (*Що таке «педагогічний програмний засіб» [Електронний ресурс] // Електронні засоби навчання : [Сайт]. – Режим доступу: <http://www.znanius.com/3875.html>. – Дата звернення: 12.06.2016. – Назва з екрану).*

30. **Рівні інформаційної культури.** Базовий, професійний і вищий. Для базового рівня інформаційної культури особистості головною особливістю набору знань, умінь і навичок буде їх міжпредметність, можливість застосування практично без змін у різних видах діяльності, тобто вони носять узагальнений характер. Для професійного рівня інформаційної культури особистості знання, уміння і навички будуть характеризуватися специфічністю, більшою складністю, але, разом з тим, обмеженістю галузі

застосування. Вони будуть прив'язані до професійної діяльності людини, а при навчанні у ВНЗ – до дисциплін, що формують її основи. Професійний рівень інформаційної культури формується на основі базового. До вищого рівня інформаційної культури відносяться знання, уміння і навички, які також носять міжпредметний характер. Однак, вони відрізняються від базового ступенем складності й зумовлені творчим мисленням, гнучкістю, можливістю здійснювати аналіз і синтез, комбінувати раніше засвоєні знання, уміння і навички, приймати рішення в нестандартних ситуаціях, вести альтернативний пошук засобів і способів розв'язання завдань, забезпечувати перенесення знань. Цей рівень формується на основі знань, умінь і навичок професійного рівня інформаційної культури. (Ашеров А. Т. *Наукові та методичні основи процесу формування інформаційної культури здобувачів освіти в технічних університетах : монографія / А. Т. Ашеров, Т. Л. Богданова. – Х. : УПА, 2010. – 409 с. [С. 41]*).

31. Структурно-функціональна експертиза електронних освітніх курсів. Перевірка відповідності курсу певній еталонній структурі, вимогам до подання освітніх ресурсів, програмно-технологічного комплексу, який забезпечує функціонування освітнього порталу. (Глазунова О. Г. *Атестація електронних освітніх курсів у системі дистанційного навчання [Текст] / О. Г. Глазунова, Н. В. Морзе // Інформ. технології в освіті : зб. наук. пр. – 2010 р. – Вип. 5. [С. 47 – 68]*).

32. Ультреструктурний освітній кластер. Складна самоорганізувальна система, організаційно-педагогічною і дидактико-психологічною основою якої є проектно-цільове утворення інформаційного освітнього простору. Базовими елементами цього простору є відкриті інформаційні освітні середовища самодостатніх інфраструктурних і моноструктурних освітніх кластерів із саморегульовальними внутрішніми елементами. Саме за рахунок синергії, що проявляється в цих середовищах, звичайні користувачі освітніх послуг стають активними суб'єктами освітнього процесу, а їх освітня діяльність здійснюється за принципово новими, об'єднаними в єдине ціле інноваційними підходами. (Шевченко В. Л. *Інформаційний освітній*

простір системи загальної середньої освіти: позиція теорії та реалії практики [Електронний ресурс] / В. Л. Шевченко. // Народна освіта. Електронне наукове фахове видання. Режим доступу: http://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3760. – Назва з екрану).

33. **Управління знаннями (УЗ).** 1) ефективна обробка знань або інформації і пов'язаних з ними ресурсами в рамках організації.

УЗ вважається науковою дисципліною, тому що має справу з інформацією в її численних формах. Підходи у процесі управління знаннями залежать від особистості й організації. Але, як дисципліна, УЗ досягає позитивного результату у раціональному поєднанні підходів:

організаційного – основна увага приділяється організації полегшення процесів знань для досягнення організаційних цілей;

техноцентричного – перспектива фокусується в основному на технології, що займаються питаннями збору, зберігання та обміну знаннями;

екологічної – основна увага приділяється взаємодії людей, знань, ідентичності та інших факторів, які консолідується в складну адаптивну систему.

Основні компоненти УЗ включають діяльність людей, процеси, технології, організаційну культуру, структуру і технології. У даний час виокремлено декілька підходів до УЗ, які акцентуються навколо:

- аналізу соціальних мереж;
- спільної практики;
- інтелектуального капіталу;
- комплексності науки;
- теорії інформації;
- конструктивізму.

(Knowledge Management [Електронний ресурс] // Технопедія. – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/13811/knowledge-management-kt>. – Дата звернення 28.05.2016. – Назва з екрану);

2) це процес компіляції, використання і повторного використання інформації, прямих знань, досвіду і професійних вмінь для досягнення особливої вигоди у справах, певної мети, задачі, що здатна

зміцнити організацію і примножити її компетентність. (*Управління знаннями [Електронний ресурс] // United Nations Public Administration Network. – Режим доступу: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un-dpadm/unpan041381.pdf>. – Дата звернення 28.05.2016. – Назва з екрану*); 3) це управління інформаційними потоками, яке гарантує своєчасне їх отримання для виконання необхідних дій; при цьому кінцевою метою буде зростання потенціалу організації або корпоративного коефіцієнта інтелекту (IQ), так як для забезпечення успішності на динамічних ринках він має бути дуже високим, причому корпоративний коефіцієнт інтелекту починається з обміну накопиченими і поточними знаннями. (*Гейтс Б. Бизнес со скоростью мысли : [Текст] / Б. Гейтс. 2-е изд., испр. М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. 480 с. [С. 56]*).

34. **Управління знаннями (УЗ).** 1) ефективна обробка знань або інформації і пов'язаних з ними ресурсами в рамках організації.

УЗ вважається науковою дисципліною, тому що має справу з інформацією в її численних формах. Підходи у процесі управління знаннями залежать від особистості й організації. Але, як дисципліна, УЗ досягає позитивного результату у раціональному поєднанні підходів:

організаційного – основна увага приділяється організації полегшення процесів знань для досягнення організаційних цілей;

техноцентричного – перспектива фокусується в основному на технології, що займаються питаннями збору, зберігання та обміну знаннями;

екологічної – основна увага приділяється взаємодії людей, знань, ідентичності та інших факторів, які консолідуються в складну адаптивну систему.

Основні компоненти УЗ включають діяльність людей, процеси, технології, організаційну культуру, структуру і технології. У даний час виокремлено декілька підходів до УЗ, які акцентуються навколо:

- аналізу соціальних мереж;
- спільної практики;

- інтелектуального капіталу;
- комплексності науки;
- теорії інформації;
- конструктивізму. (*Knowledge Management*

[Електронний ресурс] // *Techopedia*. – Режим доступу: <https://www.techopedia.com/definition/13811/knowledge-management-kt>. – Дата звернення 28.05.2016. – Назва з екрану); 2) це процес компіляції, використання і повторного використання інформації, прямих знань, досвіду і професійних вмінь для досягнення особливої вигоди у справах, певної мети, задачі, що здатна зміцнити організацію і примножити її компетентність. (*Управління знаннями [Електронний ресурс] // United Nations Public Administration Network*. – Режим доступу: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un-dpadm/unpan041381.pdf>. – Дата звернення 28.05.2016. – Назва з екрану); 3) це управління інформаційними потоками, яке гарантує своєчасне їх отримання для виконання необхідних дій; при цьому кінцевою метою буде зростання потенціалу організації або корпоративного коефіцієнта інтелекту (IQ), так як для забезпечення успішності на динамічних ринках він має бути дуже високим, причому корпоративний коефіцієнт інтелекту починається з обміну накопиченими і поточними знаннями. (*Гейтс Б. Бизнес со скоростью мысли : [Текст] / Б. Гейц. 2-е изд., испр. М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. 480 с. [С. 56]*).

35. Хмарні сервіси. 1) сервіси, що забезпечують користувачеві мережний Google Apps доступ до масштабованого і гнучко організованого пулу розподілених фізичних або віртуальних ресурсів, що постачаються в режимі самообслуговування і адміністрування за потребою (наприклад, програмне забезпечення, простір для зберігання даних, обчислювальні потужності тощо) (*SO/IEC 17788:2014(E) Information technology – Cloud computing – Overview and vocabulary. – First edition 2014-10-15. – 2014. – 16 p.*); 2) сервіси, що роблять доступними користувачеві прикладні додатки, простір для зберігання даних та обчислювальні потужності через Інтернет/ (*Моделювання й інтеграція сервісів хмаро орієнтованого*

освітнього середовища : монографія / Копняк Н. [та ін.] / за заг. ред. С. Г. Литвинової. – К. : ЦП «Компринт», 2015. – 163 с. [С. 40]

ЛІТЕРАТУРА

1. Spanovic, S. (2010). Pedagogical aspects of e-textbooks. *Odgojne Znanosti-Educational Sciences*, 12(2), 459–470. http://www.cast.org/our-work/about-udl.html#.WzmqB_kzYdU

2. Gary Small, Gigi Vorgan. (2009). El cerebro digital. <http://readli.net/chitat-online/?b=315595&pg=2>

3. Luik, P., & Mikk, J. (2008). What is important in electronic textbooks for students of different achievement levels? *Computers & Education*, 50(4), 1483–1494.

4. Marshall McLuhan. (1994). Ethics in an Age of Technology. <http://web.cs.ucdavis.edu/~rogaway/classes/188/spring07/mcluhan.pdf>.
For use in UC Davis' ECS 188.

5. Encyclopedia [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/encyclopedia>.
Назва з екрана.

6. Волохін О. М. Каталогізація цифрових ресурсів Інтернет. Дублінське ядро метаданих. Режим доступу: <http://www.library.kr.ua/DC-Volokhin.pdf>. Назва з екрана.

7. Жежнич П. І., Гірняк М. Г. Архітектура системи формування електронної енциклопедії на основі відкритих текстів // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Комп'ютерні системи проектування. Теорія і практика– 2012. – №747. – С. 79-83.

8. Marek Bardoński. (2017). Head of AI @ Sigmoidal.io (Machine Learning Consulting). If I want to extract knowledge from text, what are the steps should I follow

<https://www.quora.com/If-I-want-to-extract-knowledge-from-text-what-are-the-steps-should-I-follow-I-have-beginners-knowledge-in-AI-Fuzzy-logic-Neural-network-etc>